„ЗАСТАВА“ излази редовно: **средом, петком и недељом** на целом табаку, **уторником** на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За **ОГЛАСЕ** плаћа се од сваке врсте 6 нов. оваких ситних слова, а за жит се плаћа 30 новч. сваки пут.
За „**Приопштено**“ плаћа се 20 н. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „**ЗАСТАВЕ.**“

Уредништво и администрација „Заставе„ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 178. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 27. НОВЕМБРА 1896. **ГОДИНА XXXI.**

НОВА ПОЈАВА.

Банфијево пашовање по уставном животу Угарске, изазвало је међу Мађарима у Угарској једну нову установу, нову појаву, која је важна са својих могућих последица, карактеристична са своје светлости, коју баца на политичке прилике у Угарској.

Проговорићемо коју о самој ствари и њеној светлости, којом светли мрачно стање уставности Угарске; о могућим политичким јој последицама, боље ће бити доцније.

Познато је, како је прошла опозиција мађарска при последњим изборима. Изузев *Кошуховаца*, на које је пала сумња, доста основана, да су у дослуху са владом, остала је опозиција уништена. Нарочито је пропао *Угрон* и његове присталице, од којих је једва десетак ушло у сабор.

Тражити узрок овоме није тешко, јер су насиља владина при изборима сасвим јасна била, бруталпа и ни мало не увијена. Угарска влада је тако у греху огрезла, да је отворено, свету на видику употребљавала најнижа средства да до већине дође. Па ипак није узрок овој пропасти опозиције само у влади. Ко само њу криви, неправедан је као и онај, који у моралној пропасти једнога женскиња само њу криви. То је један од грехова, за који два грешника треба, један је *Банфи*, влада, други је сам *народ мађарски*. Тако је и никако другачије. Да је у народа мађарског политичке свести, да је политичког здравог убеђења и уверења, да није морално пао — не би опозиција тако пропала, јер не би *Банфи* имао с ким да чини грехе, не би имао с ким да обара устав и слободу Угарске.

Не поричемо, да не би насиље и онда могло своје чинити, јер је закон тек дело руку човечјих — непотпуно, које човек свагда мање више може изиграти; али ово чинити, што се у Угарској чини, не зове се изигравање, него отворено гажење закона, што се може само у оној држави догодити, чији грађани немају свести и здравог уверења о својим политичким правима.

Угарска је дотле дошла: половина грађана напустише своја права, јер им она само као прича и варка не требају, половина грађана се у борбу упуштала, али се окужила у њој, те изгубивши свест постаде, не мерило воље грађанске, него машина којом други управљају. Из овога стања избавити Угарску помогло би само уклањање с једне стране оних препрека, које половину грађана избацише из државног живота; с друге стране подизањем свести политичке у народу.

Ову другу циљ да постигне, подизање политичке свести, хоће опозиција својим новим организовањем, коме дадоше име: *Четрдесет осмашки савез.*

Угронова странка увидевши да се против владе у сабору не може борити, основала је споменути савез, коме је циљ, да борбу из сабора у народ пренесе, а мисли то тим постићи, што је овај свој савез проширила на целу државу, на свако јој место, варош, варошицу, село и пустару. Овај савез треба двоје да учини. Непрестаним додиривањем са народом, са најнижим слојевима његовим да га упозна са начелима ово странке, да га *политички образује*; а извесном уплатом чланова да створи велику *суму новаца*, која је за политичку борбу потребна.

Замисао ова није нова; догађали су се оваки покрети у више држава, а често и до успеха доводили. Хоће ли и четрдесет осмашки савез ове среће бити, тешко је унапред рећи. За то ћемо само оволико рећи:

Четрдесет осмашки савез је плод овогодишњих избора. Ти избори су опозицији показали и доказали оправданост наших тужаба. Па ипак опозиција, која је пала у исте муке, којима нас муче, није погодила права пута, него се и опет бацила у једностраност, која ће јој тешко помоћи, јер је слаба асна зграду, која се са свију страна руши подупирати с једне стране.

Правда.

Политичке новости.

Угарска. У јучерашњој седници, у понедељак, стављен је на дневни ред законски предлог о индемнитету, који је сабору приказао Шандор *Хегедиш*. Од опозиције су говорили против индемнитета: Карло *Салаји*, Бела *Комјаши*, Андор *Хоански* и др. Фрања *Мајер*. Предлог је усвојен.

— Орган пучке странке „Alkotmány“ има из Петрограда допис, у коме му, како вели, дописник по доброј информацији јавља, да су се руски цар *Никола II.* и цар краљ *Фрања Јосиф* уз пристанак немачког цара *Виљема II.* — споразумели на основу начела non intervention а у корист одржања status quo-а.

*

Србија. Српски посланик у Цариграду учинио је кораке против постављења Амвросијева за епископа у Скопљу, јер су још патријарси Дионисије и Неофит, а и садашњи патријарх Антимос обећали да ће на ово место поставити свештено лице српске народности.

— Из вароши и села у *скопљанској дијецези* одаслани су патријарху силни *протести* због избора митрополита Амвросија. Међу осталима и један, потписан од 70 свештеника, који изјављују, да је *избор неправилан*, јер пре њега није упитана дијецеза. Скопљанска дијецеза — веле — броји 11.000 српских а само 50 грчких домова, те је према томе Грк-митрополит немогућ. Осим тога, поднесене су и друге оптужбе против митрополита Амвросија.

— Из Солуна јављају, да су се Бугари у Монастиру побунили за то, што је тамо отворена српска школа, те су послали и телеграфски свој протест против тога великом везиру. Грци су међу тим уз Србе. С тога се боје да међу Бугарима и Грцима не дође до судара. Браћа, да те Бог сачува — ти Бугари.

*

Бугарска. У прошлу недељу је изишао у званичном листу *кнежев декрет*, којим се собрање сазива за 1. (13.) децембар.

*

Грчка. У прошли петак наредио је грчки краљ својој влади, *да ова установи стални кадар и да на вежбање позове резерву.* Ова наредба краљева је штампана у суботу у вече у званичном листу. Опозицији је са свим по вољи ова наредба краљева, јер је и она баш то тражила од владе.

*

Немачка. У Хамбургу страјкују радници. *Жене*, сестре и кћери радника, држале су скуп, на коме одлучише, да се *верно придруже радницима*, које опомињу, да не попуштају.

*

Турска. У прошлу суботу су однели на пароброду 30 прогнаних Турака на непознато место. Друга лађа стоји спремна да друге прогнане Турке носи у Цеду.

*

Шведска и Норвешка. У ствари обновљења трговачког уговора међу Шведском и Норвешком вођени преговори нису довели ни до каква резултата.

ЛАКО ЈЕ ЗАПОВЕДАТИ. АЛИ ЈЕ ТЕШКО УРАДИТИ.

Глас из учитељства о новој „Наставној основи.“

Сећам се да је прошле године у цењеном листу „Застави“ почео један брат учитељ да претреса нову „*Наставну Основу*“ коју је срп. нар. Школски Савет 25. априла (7. маја) 1895 године под бр. 80/94. издао, али је то на томе и остало, и више се не сећам, да је тај нови наставни план претресан. Пре неког времена би разаслат циркулар од нашег бачког епархијског школског одбора под бр. 924., 943. и 949. ex. 1896. на све наше срп. прав. општине, у којем се међу осталим каже: Да су заменици епархијског школског референта поднели извештај свој о прегледању школа, у ком веле, да се сви учитељи *строго* не држе горе споменуте „Наставне основе“ те налаже епархијски одбор општинама, да строго пазе, да се сви учитељи строго морају придржавати те „Наставне основе“. За то сам рад, кад видим, да се сви учитељи морају придржавати те „Наставне основе“, да кажем своје мишљење о њој.

Пре свега „Школска Уредба“ од 1872. год. §. 19. каже: „Главна управа срп. нар. школа *саслушавши мишљење учитељских зборова* и т. д. издаће учевни план, распоредиће течаје по разредима на једног или на више учитеља, означиће колико ће бити школских књига и *каквих.*

Да видимо, да ли се та главна управа срп. нар. школа обзирала на тај параграф? Није ни најмање!

Узалуд су срп. нар. учитељи искупљени у Сомбору 1886., у В. Кикинди 1889. и у Ст. Бечеју 1890. захтевали на својим скупштинама, да се састави наставни план вишестручан т. ј. за учитеља једног са једним разредом; за учитеља једног са два разреда; за учитеља једног са

ПОДЛИСТАК

ПРИЧА О ЈЕДНОМ ШПИЦЛУ.

— *Милан.* —

(Свршетак)

Вагон се беше испразнио; не беше баш ни једног путника у њему. Перица се завали поред отворена прозора у зажареном вагону; ветрић му је угодно блажио врело чело и он поче дремати.

Тада, тада се на једаред поче Стеван протезати, зевну два-три пут и пробуди се на велико негодовање Перичино.

— Ти спаваш? — рече — Па још код отворена прозора? А зар си већ заборавио, што сам те утврђиво, да се највише треба да чуваш хладноће? Видим ја боме, да ја више не смем спавати, те оставити такова самом себи.

При тим речима устаде и затвори ципом и прозор и врата.

— „Та немој, Стево, за име Бога, погушићемо се у овој запари“.

— Ти знаш, да си ти мојој бризи поверен и моја је света дужност, да свако натуралистично зло од тебе отклањам.

Перица се предаде судбини, па се поче парити и знојити, а особито, кад Стева у превеликој бризи око свог штићеника скину свој капут, те њиме јадног Перицу огрну. За тим му брижљиво умота ноге путничким пледом и натакну му капу на главу,

— Највећма се, и опет ти кажем, треба у том твом стању чувати хвалноће и воде. Хладноћа загреје и рашири срце а скупи црева, па се попну у срце да се грију.

Перица покуша, кад не помогоше протуразлози, да се ма силом опрости оваке несносне беде, али Стеван показа у туторству свом толику ревност и физичку енергију, а уз то преврну тако необично и страшно очима, да је Перица држао за саветно, да се смири и да трпи, па што Бог да Он је дакле снуждено слушао чудноватe теорије, које је о здрављу и лечењу тела Стеван развијао, па је уздисао при помисли, да ће се тако још читав сахат до Пеште, кухати, Да би лакше сносио несносну запару, извади дувањару, да савије цигарету.

— Е да богме, поздравио сам те! Није него још нешто, рече Стеван. Баш се види кукавче, да ниси при себи. Зар ти не знаш да се трењем точкова о шине буди електрицитет, па да су га сви вагони препуни? Једна варница само, и могла би се ужасна несрећа догодити, јер би читава северна полукугла букнула. И он му при том одузе дувањару.

Бадава га је сирома Перица уверавао, да се електрицитет не да ватром запалити, да и иначе путници већином већ пуше, па опет нема ватре, да он не може без духана да буде; аја, ништа не помаже. Најпосле мораде Перица већ за дуван да заћути. Беше већ љут и зловољан, а уз то у голој води ужасно и жедан. Једва је дочекао, кад чу, да влак звиждну, те стаде на некој станици.

Зачуше се гласови: „Воде, молим фришке воде“, а други: „Пива“.

Перица се диже и пође руком прозору, да га отвори и воде ил' пива заиште, да бар жеђ угаси, али се Стеван зграну, па га, скочив задржа.

— Зар си опет заборавио, да се треба да чуваш хладноће!

— Дај ми, молим те бар чашу воде, човече, ако Бога знаш!

— Какве воде наопако! Ту седи па ћути!

— Та за име Бога, ваљда ме тек нећеш пустити, да од жеђи овде на твоје очи црknем?

— Зар си жедан? Па што не кажеш, човече? Где бих ја тебе и мојој бризи поверена, патио! Ево одмах.

У то се влак већ кренуо а Перица виде кроз прозор као Тантал, како му поред очију прођоше келнери са пивом и свежом водом.

Међу тим беше Стеван отворио своју путничку торбу, па из ње извадио неку повелику боцу са неком жућкастом течношћу. Са највећом пажњом отвори је он па је посматраше према светлости, за тим изли неколико капи на длан, омириса их онда заносно, преврнув очима прогута.

Перица га посматраше међу тим са радозналошћу и зебњом.

— Знао сам ја одмах, да ћеш ти бити успут жедан, па сам се и за то побринуо. На, срkни овога, али не много. Ово ће ти одмах загасити жеђ, али је уједно то и сигуран лек. Ко од тога лека узима дневно по сто тринаест капљица за сто тринаест година, том ће тело тако очврснути, да му ови зли дуси неће моћи нахудити а ако је у телу већ какав бес, као што је код тебе, то он мора одмах у виду совуљаге изаћи. Ја сам тај лек измислио једне благословене ноћи у Пешти, где су ме душмани моји затворили, само да не би поправио човечанство и да му не дам већ једаред праве законе Управо то је овако било: Јави ми се свети Аврам, па ма да је био обријан и у некој униформи, опет сам га одмах познао. Питам га ја: Јеси ли ти Авраме?.. Јесам, вели; на, ево ти овај рецепт, па терај из људи бесове. Узми чиста олаја два лота, бела вина три деци, испржи слепог миша, сагори и измељи папак од црknутог свинчета. Све то размути у кишници и остави, да среко ноћ, кад буде месечина стоји, па ујутру не бери бриге; онда оцеди то у флашицу, па је носи увек собом. Амин!

У тај мах ветар дуне и њега нестаде. Да, тако је то било. А сад на напиј се са извора вечита живота блаженог смрћу, па ће изаћи из тебе зао дух Мелхиседеков. Пиј!“

Кукавном Перици утроба се превртала већ при помисли на тај густиозни чаробни напитак, те се сав стресе.

— Ха, видиш како зао дух у теби од страха дрхће. Пиј, па се спаси!

Перицу поче спопадати мука и он побледи као крпа.

— Пиј, загрми Стеван, па поцрвени у лицу, а очи му јаросно севнуше. „А теби зли душе ја као заступник светог Аврама на овој грешној земљи заповедам, да излазиш!

Али Перица прибра снаге и одгурну понуђени му лек. Стеван ђипи и хтеде, да га присили, да пије. Пошто је био јачи, то га стиште у ћошак и поднесе му боцу силом устима. Перица стисну уста и скочи, па ђипи, да утек-

три разреда; за учитеља једног са четир разреда; за учитеља једног са пет разреда и за једног учитеља са шест разреда. А за сеоске школе, да не би деца сувише трошка имала на књиге, да се напише једна само књига од добре и јаке хартије, и да се у ту књигу спише све потребно наставно градиво, које деца сеоска при једном учитељу са шест разреда морају свршити, као што је н. пр. списана за мађарске ученике књига; Falusi iskolàsok könyve. Az egy tanitóval biró osztatlan népiskolák számára. Szerkesztették: Emericzy Gèza, Gyertyánffy István és dr. Kiss Áron. Или немачка књига од Филипа Лакнера Нововрбашког учитеља, или као што су књиге за мађар. католичке школе списане, те би деца за јефтиније новце дошла до добре књиге, а пошто би из ње дуже времена учила, то би им била књига с кроз позната. Овако како је данас, из садашњих књига деца сеоска не сврше ни половину наставног градива.

И наставни план и школске књиге кројене су без саслушања народних учитеља, *практичара школске наставе* или ако су поједини учитељски зборови питани за мишљење о новом наставном плану, то се само извршила формалност, јер се примедбе тих зборова нису усвојиле. Господа око главне управе народних школа врло су лако сачинила споменути наставни план, али што је најглавније, нека се који од њих потруди само осведочења ради да се прими учитељевања на селу, где је један учитељ са 100—200 школске деце, за кога су они нову „Наставну основу“ писали, и нека он у тој својој школи са шест разреда све оно наведено градиво у тој „Наставној основи“ за једног учитеља за годину дана сврши, пак ћемо се ми сви онда томе господину поклонити и ми ћемо онда сви такође увидети, да се све извести може, те ћемо и ми сеоски учитељи по захтеву горе споменуте наредбе епархијског школског одбора „строго се придржавати“ те „Наставне основе“.

А док то не буде, дотле ми учитељи, који више разреда имамо, и који на селу живимо, никако то не можемо извести, док нам ко својом праксом не покаже како то иде.

Пошто је ова нова „Наставна основа“ за учитеља са више разреда са свим неизведива, то је тим само сковано оруђе да се може учитељима пребацити сваком приликом, да се прописаног наставног плана не држе. Кад ли пак дође школски референт (надзорник) или наш српски или државни, онда нека се спреми сиромах учитељ.

Наше автономне власти хоће сувише веронауке, славенског читања са разумевањем, а државни надзорник опет којем смо ми српски учитељи дати на милост и немилост и нико не сме да нас брани, не пита ништа за горенаведене предмете већ захтева, да Српчад потпуно на његова питања одговарају на мађарском језику и да га они разумеју, а то све тражи из очигледне наставе, из рачуна, из земљописа, из историје, из науке о чувању здравља и т. д. Дакле коме ћемо сад уговети? Да ли нашим властима автономним или државном школском надзорнику, који се никога не боји?! Сад се држи добро ти учитељу, који имаш више разреда са 100—200 ученика! Уговеј сад ти обема властима!

А сад браћо стручњаци, који знате шта је пракса, а шта је само голо наређење под морање, узмите нову „Наставну основу“ у руке па погледајте шта је у њој прописано за једног учитеља са шест разреда, и то само из науке о вери, славенског језика, појања и из мађарског језика, а остале предмете и да не узимамо у обзир, пак ми истину кажите, може те ли ви то све улити деци у главу, да то у *њима трајно остане?* А и то питам ја, кад се то све толико навађа из веронауке за ученике основних школа, пак шта ће се онда из веронауке учити на гимназијама, препарандији, и богословији?

Ја живим међу учитељима разне народности и ти са њиховим наставним планом са свим друкчије стоје, него ми с нашим. Нећу да спомињем Мађаре, већ узмимо само Немце и Чивуте. Они су примили у своју школу за наставни језик мађарски а немачки уче тек двапут недељно читати и нешто из граматике, а из веронауке не уче ни четврти део што се код нас прописује. Међу тим са појањем врло мало посла имају. А како стоји код нас? Наш букварац, који је тек годину дана провео у школи и учио буквар читати и рачунати од 1—20 од једном кад пређе у II. разред мора учити умни рачун од 1 до 100 у сва четир вида и притом одмах да учи и разумева два страна језика: мађарски и словенски, а још не разуме честито ни српски јер тек онда ступа у осму годину живота. Онако се и десио случај ове 1896/7. године, да је један учитељ имао I. и II. разред са 152 детета и он је дотерао, да је II. разред знао (наравно само оне лекције које је предавао) да чита и преваћа мађарски и на постављена учитељева питања да се о прочитаноме на мађарском језику разговара. А славенски из буквара славенског да чита и разумева; све је на крају године ишло, да не може боље бити. Тако се сврши и испит, и деца проведоше скоро четир месеца школска одмора, а овај учитељ са мирном савешћу преда учитељу старијем своју децу у III. разред. Кад ли овај стаде испитивати, а у дечјој се души таква збрка појавила међу српским, мађарским и славенским писменима, да нису знала ни писмена мађарска ни славенска, усљед чега се међу учитељима породи свађа, да су деца не спремна за III. разред. — Из овога излази, да се деци може моментално све то улити у главу, али од тога баш никакве користи нема, јер ће то деца све позаборављати, и тим ће се направити још већа забуна и збрка. А такву наставу мислим, да нико не жели. У опште по тој новој „Наставној основи,“ учитељ са 6 разреда знајући да не може никако свршити, што се у њој прописује, радиће хладно и без воље, а где се без воље ради и сумња у успех, ту успеха не може никако бити.

Да пређем подробније на „Наставну основу.“

Осим других мана у тој се „Наставној основи“ као што пређе рекох, није обзирало има ли један учитељ само један разред да обучава, или има један учитељ да обучава више разреда, него је та цела књига подељена (да би господа око састављања плана пре готова била) на два дела и то I. део: *Наставна основа за православне српске народне школе у Угарској* са једном учитељском снагом. А II. део: Наставна основа *са два или више* учитељских снага.

Дакле то је њима све једно за шест разреда било две снаге а било више, то је све једно. Наравно, кад могу за пет дана прекопати башту и све послове у њој посвршавати, шест надничарских снага, ту исту башту морају за пет дана прекопати и све у њој урадити два надничара, јер то морају та двојица; та то је бар по горњој наставној основи могуће!

Е, сад драга браћо, који се за ово све интересујете, узмите ту књигу у руке, да сравните I. део са једним учитељем са шест разреда и II. део са једним учитељем само са једним разредом и читајте прво н. пр. о *науци вере* и гледајте прво I. део, па онда II. део и ви ћете увидети, да је ту исто градиво; шта више исте речи, исте реченице и ставови наваћају се и ту се не рачуна да један учитељ са шест разреда може за исто време, од оног градива што сврши један учитељ у једном разреду онај тек шести део свршити, јер онај имајући шест разреда на сваки поједини разред може тек шести део времена употребити, према ономе учитељу са једним разредом, а на шести део времена мора доћи и шести део наставног градива. То је бар логично и математски доказано да шест шестина времена чине једно цело.

Да то још боље разјасним, узећу за то пример све на једном учитељу: Неки учитељ добије прве године један разред и наставља га 10 месеци по закону, те сврши цело прописано градиво наставно за то време. Друге године добије тај учитељ два разреда; сад већ за сваки поједини разред има употребити годишње само пет месеци, јер је $2 \times 5 = 10$. Може ли он у свакоме разреду прописано за 5 месеци свршити као пре за 10 месеци? Треће године добио је он три разреда, и сад може тек годишње на сваки разред употребити 3 месеца и 10 дана. А да ли може он сад оно свршити у појединoм разреду за 3 месеца и 10 дана колико је пре могао свршавати? Четврте године добио је он четири разреда и ту он на сваки разред може употребити тек два и по месеца времена. Па је ли он у стању постићи онај успех за два и по месеца у појединoм разреду, што је пре за 10 месеци могао постићи само у једном разреду? А да шта ће тек тај учитељ радити, кад добије пет разреда, а после шест? Та то је најпростија ствар и најпојмљивија, да он не може ни близу толико градива наставног свршити са шест разреда, као онај са једним разредом. А још кад се уз то дода да тај, који има један разред да има у својој школи 20—50 деце, и овај са шест разреда да има од 100—200 деце, и да су овог последњег деца запуштенија него оног првог.

Само праведно ви господо, који имате власт, да састављате „Наставне планове“ и да заповедате, да се то све извести мора, јер ни ми учитељи са више разреда — (који од силног рада у школи немамо кад ни душом да данемо, те док ми један разред обучавамо други разреди морају да чекају да дође време на њих) — нисмо никаква свемогућа суштаства да то све извести можемо у једно исто време, већ и ми смо грешни људи, као и други што су. Уз ово још како би се ми на селу добро осећали, да деца иду у школу редовно 10 месеци, али поред свих строгости и казне опет деца сеоска ни 8 месеци редовно не иду у школу јер помажу родитељима у пољским радовима. Пак и сама „Школска Уредба“ од 1872. год § 32. даје томе повода, јер у другом одељку говорећи о трајању наставе за 10 месеци вели даље: „Међутим у сеоским општинама, које се са пољоделством занимају, може окружна школска власт допустити, да деца осим обичног великог одмора још два месеца само повторну школу походе. А на селу не питају окружну школску власт, већ то одбори школски нареде, да се школски испит држи раније, а школско предавање доцније почне. Само се чудим, како господа референтски заменици, кад све мане наставе пронађоше и наведоше, како да нису увидили да није у реду, да један учитељ има од 20—50 деце, а други 100—200 деце, и како се не сетише „Школске Уредбе“ од 1872. године § 8. који вели, да један учитељ не може имати више од 80 деце у својој школи, а да државни закон пак допушта само 60 деце на једног учитеља, те да су настојали, да такве општине позову да подигну још коју школу, а ако општине не могу саме, да им се даде припомоћ да то могу учинити. То они неће да виде, него још наређују да децу преко законског броја двојином и тројином у школи морамо обучавати, уз то сваки по више разреда па још и строго се придржавати „Наставне основе.“ Лепа правда!

А сад опет да се вратим тамо, где сам стао говорећи о веронауци како је прописана у I. делу за једног учитеља са више разреда и у II. делу за једног учитеља са једним разредом, те да видимо, како стоји са другим предметима осим веронауке. Сваки човек и нестручњак одмах ће увидети чим чита I. део, а по томе II. део те књиге, да је било штета II. део те књиге штампати, јер је школски савет мало разлике правио са шест разреда при једном учитељу, од оног учитеља, који само један разред држи. А то су оне разлике, што сам их ја опазио. 1. Учитељ са једним разредом има у I. разреду нешто више из очигледне наставе да предаје, него онај са 6 разреда. 2.) Трећем разреду се дало нешто више српске граматике. А IV. разреду при једном учитељу под писменом б) Учење на памет загонетака 3.) Из мађарске граматике учи IV. разред са учитељем од 6 разреда мање него код оног са једним разредом, али међутим се иста граматика у V. и VI. разреду изједначује, и тако учитељ један, који има шест разреда мора више радити у V. и VI. разреду. 4.) Учитељ појединог разреда има у IV. разреду више из рачуна код простих разломака. 5.) Из геометрије има такође више у V. и VI. раз. учитељ са једним разредом. Просто се дакле могло казати: 5—6 учитеља у шест разреда имају то исто свршити, што има један учитељ са шест разреда свршити, *само с овим допунама, па онда* додати оно горе наведено.

А што најбоље показује, колико се мало пажње поклањало при грађењу „Наставне основе“, ево навешћу: У тој се „Наставној основи“ за, боравља на пређе речено, да један учитељ са шест разреда за шести део времена може тек шести део наставног градива прећи, те се за славенски буквар на страни 11. (I. део) књиге „Наставна основа“ под бр. 4. а тако и на стр. 53. II. део опет под бр. 4. при крају вели: „*Ово се иредузима 6. и 7. школског месеца.*“ Дакле кад ће један учитељ са шест разреда из славенског читања у II. разреду толико прећи, а да шта ће онда онај учитељ са једним разредом за 6—7 месеци прећи? И шта је он радио, кад је тек то прешао, што је и учитељ са шест разреда прешао? А тако исто вели у I. и II

не из купеа, али га Стеван задржа, но при том на срећу испусти и разби боцу.

Баш у тај мах беше влак стао и два путника са једном госпођом уђоше у њихов купе.

Перица дахну душом па задуван ал' умирен седе, кад путници уђоше; сад бар неће више бити са лудом сам, па га ваљда неће више напаствовати, а Пешта тек што се није указала.

— Хао, каква је овде страшна врућина, рече један путник мађарски. Били се смео отворити прозор?

— Опростите господо, рече Стеван такођер мађарски, али то не може бити. Ја водим уза се ево једног болесника, код ког може назеб да буде од кобних последица. Он је сиромах померио мало памећу. Ево ви'те просуо је и разбио чак и медицину.

Путници се згледаше, а госпођа пребледи.

Перичино стање беше ужасно, јер се већ беше жив упалио. Како би ли он радо шапнуо њима, да је Стеван луд, а не он, те их замолио, да их из овог стања ослободе, али Стеван му не да оком тренути, а друго он не зна ни беле мацарски.

Стеван га међу тим с пуно пажљиве бриге и саучешћа опет утопли, да не озебе, па онда зећута, завали главу и затвори очи, на јед Перичин, јер се он надао, да ће се Стеван својим говором издати. Кад му се и та нада изјалови, поче Перица немачки:

— Молим вас господо, да . . . ме од овог човека избавите, он је луд, не ја, али ту му Стеван затисну шаком тако незграпно уста, да Перица ућута.

Путници не разумеваху немачки, па га са сажаљењем посматраху, он хтеде употребити прилику, кад је Стеван опет затворио очи, да проба, да бар знак даде путницима, шта је у ствари.

Он гурну једног потајно ногом, намигну оком на Стеву и похаза прстом на главу.

— Сиромах човек, рече тихо путник госпођи. Пазите га гура ме и намигује, хтео би нешто ваљда да ми каже? И он се пун сажаљења приже Перици, па рече мађарски: „Боле глава?“

Перица показа руком на прозор, а хтео им је тим казати да прозор отворе.

— Да, да, рече путник у неприлици, не разумевајући знака.

— Ја њега водим, шану Перица, немачки а не он мене, па ето видите како ме мучи.

— Да, да, рече бајаги озбиљно путник, таке.

— Шта каже? упита Стеван мађарски, тргнув се на шапат.

— Каже нешто, сиромах, али га не разумем.

— Кукавац сиђи је уобразио да га не могу излечити! уздахну Стеван и затвори очи. Немојте се на њега обзирати, можете имати неприлике — не слуша и рабијатан је, — Ћути! осече се на Перицу.

Перица хтеде сад знаком дати израза жељи, да би бар пушио, па принесе два прста устима и пуче, као да пушта дим.

— Сирома човек! Ето ти Фаника, баца пољупце, насмеја се путник.

Жена се стресе и рече нешто на ухо путнику, на што се обоје дигоше, а за њима онај трећи, опростив се учтиво са Стевом и бацив поглед пун сажаљења на Перицу.

Перица се престраши, кад остадоше сами. Кога врага није био миран! Ђаво га тера, да објашњује ситуацију. Али хвала Богу подне је превалило, тек што нису стигли у Пешту, па је патња свршена, а дотле ваљада неће се ништа више догодити . . .

Стеван се замислио, па ће тек онда на једаред намргођено:

— А ти, зли душе, канда не верујеш, да сам ја Аврам, син Нојев?

— Како не бих веровао, наопако, рече Перица мањи од макова зрна.

Па по чему ти то познајеш? запита задовољним осмехом Стеван.

Перица се нађе у неприлици. Шта сад да каже?

— Говори, ниски робе, па или се одмах поклони пред господарем твојим, или ћу ти одузети оно, што сам ти милостиво дао. Поклони се предамном, загрми сад Стеван.

Паметнији попушта — помисли у себи поплашен Перица, па устаде и дубоко се поклони пред Стеваном.

— Још једаред!

Перица метанише опет.

— По трећи пут! грмио је Стеван Знаш да има три Бога.

Перица учини, а путник, који је с поља вирио кроз прозор на вратима па није чуо Стеванов глас од лупе железничке. нити је у Стевана, леђима му окренута, могао видети ужасно лице, смејао се слатко, гледајући, како се Перица привидно без икаква логичка узрока диже и пред Стевом метанише.

Међу тим се Перица претворио сав у ухо и пажњу, па је ослушкивао, хоће ли воз већ једном дати знак, да је у Пешти, те га избавити од овог чуда и патње.

— Е праштам ти, рече Стеван и поклањам ти живот. А да још увидиш и моју превелику милост, ја ћу те ево једним махом излечити од злог духа, што те мучи, божанственом силом, која у мени лежи. Пружи руке невољниче, да ти отворим жилу, па да заповедим бесу, да кроз жилу из твог срца изађе!

И Стеван извади из џепа и отвори грдну бритветину. Перица побледи и задрхта, а хладан смртни зној га проби Та ту нема наопако шале, јер та ће га луда на очиглед овом свету заклати!

— Немој Стево, као Бога те молим, само то немој! Муцао је он склопљених руку и измицао је полако вратима.

У то жвижну влак и точкови се стадоше кочити; влак је био у Пешти . . .

— Хао луда човека, где од своје среће бега! Овамо таки руку, или ћу те . . . И Стеван га зграби за раме па измахну бритветином.

— У помоћ, у помоћ! дрекну Перица очајно, па једним махом отрже му бритву, отвори врата и онако с бритвом, гологлав, очајна изгледа скочи и поче бегати уз грозну дреку: „У помоћ људи. уби ме луда!

Али и Стеван потрча за њим, па и он нададе мађарски дреку: „Држите луду, да не побегне.“ Ускомеша се свет, а спремљени бол-

делу стр 11. (I. део) и стр. 54. (II. део) на крају: *„Са читањем ова два одсека проведу се последња три месеца. У исто време се понавља цело градиво што се налази од стр, 8—35. и учи се поново азбука“*. Е сад ја питам штоване читаоце: Шта ли је Богу згрешио учитељ са шест разреда, кад он мора из славенског буквара оно исто градиво прећи, што и учитељ један са једним (II-им) разредом, кад је онај први осим тога још морао и ученике осталих пет разреда обучавати, и опет свршити то исто што и онај са једним разредом? Тако исто на стр. 13. (I. део) и стр. 55. (II. део) наводи се, био један учитељ са шест разреда, а било 5—6 учитеља, то је ту сасвим све једно, нма учитељ у V. и VI. разреду по текућим бројевима истих 46 псалмова прочитати и то морају ученици разумевати. Дакле и овде радио у тим разредима један учитељ или њих више, то је ту све једно, пробавио 10 месеци у тим разредима или пети део времена, то је све једно.

Међутим код сваког предмета, а особито код српског читања мора се разумно радити и о прочитаном предмету се разговарати; оно пак што је разумно не може ићи брзо већ спорије, јер деца не мисле брзо као људи, те тиме време за час прође, и са тиме у осталим разредима није свршио што треба, и што је већ у своје „дневне белешке“ уписао да ово и ово мора данас свршити.

Сад наравно рећи ће можда ко од „предпостављених“ да то све не мора свршити један учитељ ако баш не може, али како онда стојимо са наредбом више и највише школске власти?

Имао бих још врло много о овоме писати, али за сад нека буде доста и оволико. **Г.**

Автономне вести.

Радња епархијских власти у Новом Саду. Епархијски школски одбор бачки држао је своју седницу 14. (26.) новембра о. г. и у њој су по „С. С.“ следећи предмети решени: На потраживање патријарха Георгија достављени су му списи, који се односе на избор С. Л. учитеља у М. — За учитељицу у Б. постављена је Р. П. и умољен Ш. Савет, да јој декрет изда. — Позвата је црквена општина у С. да поднесе овамо заклетву свога новоизабраног учитеља Ј. Ћ. — На место оболеле учитељице у Ст. Шова И. Т. именоваће се заменица. — Умолиће се всл. Ш. Савет, да парашкој учитељици Даринци Димићевој изда декрет. — За заменице Ј. П. суспендованом учитељу у Т. и оболелој тамошњој учитељици В. П. постављене су З. и Д. Томићеве свршене приправнице из Н. С. — Председништву овог одбора поверено је да на упражњено место постави привр. учитељицу у Т., а тамошњој учитељици А. Б. наложено је, да исту школу прими до доласка заменице; а тужба пак против тамошњег председника м. ш. одбора издата је референту на извиђај. — Извештај заменика референта за сомборски протопрезвитерат о спроведеној истрази против тамошњег м. шк. одбора издата је епарх. фискалу на мњење. — Тужба С. Р. и другова из Ст. П. против тамошњег учитеља Т. Р. издата је дисципл. комисији на извиђај. — Призив Ђ. К. учитеља у П. против овдашњег решења, којим је његово место упражњеним проглашено, враћен је натраг као безпредметан. — Призив Ј. П. учитеља у Т., поднесен против овдашње одлуке, којом је осуђен на губитак школске службе у овој епархији, поднесен је всл. Ш. Савету на више решење. — Потврђен је избор Душана Гуцуње за учитеља у Фелдварцу, К. Чешљара за учитеља у Госпођинци и избор Д. Сремчевићеве за забавиљу у Семтомашу, и умољен је всл. Ш. Савет, да им изда односне декрете. — Опомењене су оне црквене општине, које до сад нису поднеле статистичке исказе, да их за 8 дана поднесу.

Позив.

Угарски земаљски закон од 1801. год, XV. з. ч. наређује, да су све општине, којих непосредна плаћања износе 15.000 ф. односно и мање, дужне подићи забавишта, уточишта, летња сиротишта и т. д. за децу од 3—6 година.

Овострани српски народ са неповерењем узео је на знање ово законско наређење, назирући у њему нов нападај на народност нашу и тежњу земаљске владе, да још у маленој деци помоћу забавишта угуши народни дух, односно да развије у њима чуства, која су позвана да у клици утамане развијање народне свести у добу домаћега васпитања.

Но земаљска влада не даде се помести у извршењу свога замишљаја. У многим местима подигла је о свом трошку забавишта, у другима помоћу свога званичнога ауторитета побудила је општинска заступства, да заведу тако звана комунална забавишта, где је разуме се, свугде наставни језик мађарски.

Овај енергични поступак земаљске владе побудио је већ и до сада многу свесну српску општину, да се састара, како би се по невољи сачувала од опасне бујице, која прети у погледу очувања народности, ако се благовремено не побрине око подизања својих вероисповедних забавишта. Јер је скупа цена, по коју држава дели о своме трошку не-мађарима забавишта, а диже их врло радо особито у оним општинама, где су заступљене народности.

Но подизањем срп. вероисповедних забавишта још није отклоњена сва опасност, а која се у главноме састоји у каквоћи васпитнога градива. Шта вреди, ако је забавиља душом и срцем Српкиња, ако се у забавишту искључиво српски говори, када се у васпитном градиву огледа дух другога којега народа. Ако нису дечије молитвице, приче, скаска, песмице по садржини и мелодији, игре, песмице за декламовање, пословна занимања и т. д. српска: то неће ни она деца бити Срби, којима још у раном детињству омиле стране (не у српском духу састављене) песмице, игре, приче и т. д. Јер као што су „народне песме,“ „јуначке игре,“ „села и прела“ саставни део народна обележја одраслих Срба, тако су дечије игре, песмице дечије приповетке, загонетке и разне друге забаве народно обележје Српчади, Мађарче радо слуша приче и на изуст учи песмицу краснословку о витештву хусара, а у Српчета се пак зажаре обрашчићи и засветле очи, када чује о Старини Новаку и о другим старим ајдуцима поборницима крста часна и слободе златне. Што је занимљиво као игра за дете једне народности, често пута је несносно одвратно за дете друге народности . . . али шта све није кадро да учини систематско васпитање! У нашим срп. вероисп. забавиштима указује се све то жалоснije стање услед оскудице у српском васпитном градиву. Велика је невоља, што нам се за сада забавиље искључиво васпитају у државним (мађарским забавиштима, но још веће је зло, што наше — мађарски васпитане — српске забавиље немају никаква избора у погледу згодних српских дечијих игара, прича и песмица, које би се могле употребити при очигледној настави, које би се певале и декламовале, а никако немају српску грађу за пословно занимању, као што је грађење разних облика (ствари) од артије, сувога лишћа, кукурузовине, љуштике, чутака, од разних љусака и кора, конаца и т. д.

Да би се овој невољи доскочило, потписани обраћа се молбом на све родољубе, да га, у интересу очувања млађанога нам нараштаја, потпомогну, како би скупио, те на јавност изнети могао (отштампати) српске народне дечије молитвице, игре, песмице (за декламовање и певање), приче, приповетке, скаске, загонетке, и позловна занимања.

Уједно се родољубиви скупљачи умољавају, да тачно бележе:

1., Своје име и презиме и место (округ, државу), где су скупили послате умотворине.

2., Име (наслов) игре, песме и. т. д.

3., Колико деце учествује и како се обавља дотична игра (да ли у колу, седећи или, стојећи), пословни ред и т. д. Именовање помоћних средстава (градива) и тумачење израза (провинцијалних).

4., Поред песмица за певање, ако је иоле могуће, нотама исписану арију.

Дакле у име Божије латимо се по народ корисна посла, не желећи оно мало труда око скупљања трошка око пошиљања. Што је тешко једноме, многима је лакше по оној народној изреци: „Благословене многе ручице.“

Пошиљке ваља упутити на адресу: Milan Stojšić, profesor, Zombor (Bačka) — Ugarska

У Сомбору, 10. новембра, 1896. године.

Милан Стојшић.
проф. педагогије на срп. учит. школи сомборској.

Вести из места и са стране.

Габорова самоваља. У своје смо време јавили, да је стари вршачки парох, преч. г. Живојин *Милић*, био у Москви приликом крунисања руског цара и да је том приликом добио од руског цара целокупно свештеничко одјејаније, а руски синод га је одликовао протојерејским крстом. Но ето Габор се успречио, па не да старцу да носи одличје, па га је шта више још и казнити хтео, што се усудио да оде у Москву. Док је Габор пишпек у Вршцу, старина неће понети то одличје, а може да захвали само својој старости, што га није обложио и фишкалском акцијом. Ето, шта све може Габор пишпек!

Званична писма наших црквено-школских власти. Из разлога тога, што ес бајаги под именом црквено-школских ствари шиљале често и приватне ствари, наредио је угарски министар просвете и јавне наставе, да се од данас смеју предавати на поштама под именом званичних писама само онакова писма у којима се званично пише у погледу вероисповедних матрикула и црквено-школских ствари. Такова писма морају бити адресирана на појединa звања црквено-школска, а никако на појединa лица, ма била и представници дотичних звања. А да се не би могле под видом званичности шиљати не званичне ствари, то се мора од данас на леђима писма у кратко споменути предмет, који се садржи у писму.

Са српске границе. Из Куршумлије јављају: „Пре неколико дана прешло је српску границу до тридесет Арнаута из Лаба да на српској страни секу дрва. Једни су секли дрва, а други су са стране стражарили и чекали, да одмах пуцају на српске пограничне стражаре, ако би они наишли. Српска патрола, обилазећи границу, наиђе на арнаутску заседу, која осу на њих ватру, али срећом не погину нико. На ово српски жандари прилегну на земљу и опале неколико пушака на Арнауте, од којих је погинуо један, кога су остали мртва пренели преко границе у Турску. Ради пријатељства са Турском српски командири дозвољавали су низамима да могу сећи по неко дрво на српској страни, али Арнаути мислећи да то Србија мора чинити, сваке године оружани прелазе и секу дрва. Ово није први случај да је дошло до крви због дрва на граници. Требало би сечу дрва са свим забранити, или дрва Арнаутима продавати.“

За поплављене у Србији, „Словенско добротворно друштво“ у Русији приложило је на предлог грофа Игњатијева 10.000 рубаља на поплављене у Србији.

Глумци краљ. српског позоришта у Београду који су дали оставке на чланству и хтели код Коларца да дају позоришне преставе спречени су у томе кад су у неколико већ сређене спреме за приказивање, те се морадоше преселити код Пашоне.

Нова врста спахијских „јагера“. Патријархов зет Максимовић управитељ даљског добра, именовао је за *надзорника властелинског лова даљског пароха Милоша Рајачића* и овај је положио зато звање заклетву код среске власти у Осеку. Не знамо како ће на то проговорити канони, ал тешко мантији која се кроз шумски крш провлачи.

Кратке вести. Код Долова у Банату оклизла се с брега једна кола у којима је био један човек и две жене. Једна жена је остала на мах мртва, а остало двоје су на самрти. — За турског конзула у Врањи дошао је Рагиб-беј, који је до сад био конзул у Карсу и Грчкој. Син је чувеног Али-паше. — У радионици поморског министарства у Цариграду, граде се журно две убојне лађе. — Чупићева задужбина у Београду издала је превод Ал-Кур'ана на српски језик. — У Пећи се приликом поплаве удавио један младић. — Река Лим у Ст. Србији тако је набујала, да је поплавом починила грдне штете. Осам дана био је прекинут брзојавни саобраћај.

Најновије вести.

БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКА ДЕПУТАЦИЈА У БЕЧУ.

(Од нашег нарочитог извештача.)

Беч, 25. новембра.

Већ од десет дана баве се у Бечу изасланици угледних црквено-школских општина Босне и Херцеговине, где су се искупиле услед јада, који их већ осамнаест година притискује и угрожава њихову цркву, школу, народно име, језик и народност.

Овај састанак није напред удешен. Одједаред се на све стране осећала потреба протеста; са разних страна кренуше се на пут и састадоше се у Бечу — да се посаветују и потраже лека своме јаду. Мисли су се измењале и родила се потреба *заједнице*. У уверењу, да само споразумно, сложним снагама могу да одоле пропасти, која свима њима једнако прети, тврдо су решили, да од сада само заједнички бране своја права, која су им појединце одузимана. Сарајевска и мостарска општина пошле су свака за себе, а дознале су за то и друге општине, те се и оне придружише и тако више случајно искупило се 33 изасланика од 14 општина и то: из Сарајева, Мостара, Доње Тузле, Брчког, Грачанице, Стоца, Добоја, Бос. Градишке, Приједора, Новога, Дубице, Санског Моста, Зворника и Бјелине.

Покренуло се и много других општина, но власти дочуше, оградише их кинеским зидом и забранише сваку свезу са браћом им у Бечу, тако, да ни гласа од себе нису смели ни могли да даду, а да тога није било, дошле би биле све општине.

По дугом и зрелом саветовању израдили су једнодушно меморандум на цара и краља, у коме му се искрено туже на све, што их тишти, а отворено и мушки изрекли, шта траже и желе, и сви потписаше га са тврдом намером, да заједницу не напусте и заједно га на подножје престола положе. (Меморандум тај донећемо у броју од п тка у целини. Пр. ур. „Заставе“.)

А баш та заједница никако се није допала г. *Калају*, и он је хтео по што по то да је разбије.

Обрицао је појединим општинама, да ће их извести пред цара, да ће им испунити све жеље, само да напусте остале, и да појединце подносе своје жеље, а није никако хтео да допусти, да им се дозволи аудијенција заједничка за све присутне општине. Ставио их је дакле у процеп, или да се поцепају, па ће доћи пре престо, или да остану у заједници, па да не изиђу пред лице владарево.

Изасланицима је заједница и слога била најважнија тачка у свом овом покрету, па решише, да се никако не цепају, те за то заједнички однесу и предаду меморандум у дворској канцеларији са нарочитим нагласком, да то с тога чине, што им на жалост није допуштено, да заједнички изиђу пред цара и краља.

И тако је утемељена, заснована и утврђена заједничка одбрана свију босанско-херцеговачких општина, која ће богатим плодом морати да уроди за сретну будућност српског живља у Босни и Херцеговини.

Сретно да Бог да! У добри час!

ничари потекоше за Перицом, Док си оком тренуо беше Перица поред свег бацакања и протеста ухваћен, оборен и везан; у другом тренутку упртише га два болничка послужитеља и унесоше га у спремна кола. Перица је још видео кроз прозор од кола, где се Стева са жестоким гестама разговара са једним господином у наочарима, виде за тим, како им приступи један од она три путника и нешто рече, нашто се Стева окрете и изгуби у гомили, а на то одјурише с њиме кола у наглом трку.

* * *

Сутра дан, а Душан већ вечерао па седи у соби и нешто пише.

Куц, куц, неко на врата. „То ће бити Перица“ помисли Душан.

— Напред.

Врата се отворише. Душан диже главу и мал' га не удари капља. Пред њим је стајао Стеван, са доброћудним осмехом на уснама.

— Ево мене. Једва сам оног предао; хо ал' јо то била кубура? Како сам се намучио само с њиме! Није хтео да ме слуша и да иде, замисли? И да не беше два три путника, што посведочише да је луд и да га водим у завод, хтедоше, Бога ми и мене да задрже тамо. Ал се, веруј не бих никад више таког лудог посла примио.

Ш.

Време: прексутра дан после ручка. Место: Мала собица у Шварцеровом заводу у Пешти.

Перица седи, спутан у лудачку огрлицу, тужан, дешператан. Лице му упало, бледо и набрано, а очи подбуле. Хаљине чисто висе на њему. Подупро главу брадом на руку, па се дао у неке тупе, несвесне, очајне мисли, Тек по кат-кад би му се тело стресло, па би уздахнуо тако болно, тако тужно!

Сад на једаред ослухну. Кључеви звекнуше, врата се отворише и он — полети у загрљај Душанов, па не мога у први мах речи да каже, но је само стењао и јецао.

— Опрости, ја нисам крив, рече Душан, па обори главу. Да те нису наопако мучили?

И спаде за час са Перице лудачка огрлица, а он пође за Душаном из луднице, немо, без једне речи.

Кад беху напољу, Перица уздахну, одахну и ухвати се обема рукама за груди, па за главу и прошапта: „Хвала Богу, те нисам збиља полудио!

А Душан беше у грдној неприлици. Незнаде шта да каже, па да се тек нађе у послу, а ваљада и да утеши Перицу, извади кутију са цигаретама, углави једну у онај свој дивни ћилибар, па га пружи и понизно понуди Перицу.

Перица га несвесно узе у руку, па се онда замисли, као да се нечег сећа замисли се, замисли, па ти тек онда измахну руком и бесно лупи ћилибар о калдрму, да је у комаће прснуо, па ти тек онда у јарости изгази чак и остатак његов ногама . . .

А то је по мом мнењу фалио, јер онакога дивног шпицла више никада, док је века неће наћи, из простога разлога, што таквих дивних шпицлова више на свету и нема.

Вести из народа.

— Пишу нам из **Силбаша**: Код нас, у нашој општини, обављен је избор десеторице политичких скупштинара уз председавање самога солге, који се овом приликом владао са свим коректно, као што закон прописује и није мешао се и упливисао на бираче. Но не тако наш жалосни парох Т. В. Поповић. Пошто су бирачи били подељени на две странке — узгред буди речено, од како нам је за пароха дошао г. *Тодор В. Поповић*, код нас се за најмању ситницу дели на странке, па тако и овом приликом беше народ подељен на двоје — те је било и две листе, од којих је једна са свим поштено и праведно била удешена. У листу ту су уписани били све по избор људи, како од Срба, тако саразмерно и од Словака. Али наш парох Т. В. Поповић који је био изабрат, да и он буде при избору, са свим се неваљало владао и кад је видео, да ће ова листа бити у већини, а њиме састављена у мањини, он ти онда изађе међу народ, па ти од појединих бирача стаде формално отимати цедуљице и своје давати, говорећи, да не ваља како је написана наша листа, него да је она његова добра и њу ваља бирачи унутра да носе и солги да предаду. Али му онако и очиташе бирачи буквицу, каквој се није надао. Било је ту: Срам вас било; то је највећи безобразлук од вас и т. д. И тако, и ако је свом снагом радио, није могао да створи већину себи, јер га је све што је свеснијег и паметнијег народа одустало, те тако је једва 50 својих цедуљица протурио, док је наших било 114. Има неколико својих људи, који му сад ни сами више не верују. А и како да му верују, кад је већ у толико прилика показао, да му је слабо стало до нашег општег добра а више до својих личних себичних интереса. Таким својим деловањем дотерао је дотле, да га је народ презрео, тако, да сад осим 7—8 људи његових, неће други да иду ни у цркву због њега, и ако у нашем месту има преко 2000 Срба православних, јер он ни у цркви не учи народ добру нити га утврђује у вери му православној, него вечито неког укорава у својим морским „поукама“ у виду придике, тако, да га већ и због тога нико не мари да слуша, нити мари да иде у цркву. На завршетку да споменемо и то, да је наш парох јединствени процежција. У том свом процесању дотерао је дотле, да га је због његова безобразног пискарања против претпостављених му власти и затајивања званичних аката, који се његове коже тичу, епарх. конзисторија суспендовала и обесила му о врат фискалну акцију. Не радујемо се туђем злу, боже сачувај, јер ни смо тако пакосне и злобне душе, као што је душа нашег жалосног пароха, али морамо овом приликом јавно да прибележимо, да је већ и одвише зала починио наш парох и да је са свим право, да и он мало зла дочека, јер од кад је он у зао час међу нас дошао: раскумио се кум од кума, разбратио се брат од брата, омрзнуо пријатељ на пријатеља.

Штовани г. уредниче! Молимо, да ово неколико редака у цењеној „Застави“ изнесете, не би ли и тиме припомогли, да се наш парох мало освести и опамети, па и — поправи.

Ѳ

Распис награда.

„Матица Српска“ расписује из задужбине *Јована Остојића и жене му Теревије рођ. Зовукове* за годину 1897. награду од 68 дуката, који су преостали од расписане награде од 100 дуката за засебне расправе „О појединим струкама књижевнога рада Павла Ј. Шафарика у колико се тај рад тиче нас Срба“ — за дело *„О српском сликарству“*, с роком до 31. дец 1897.

Уз ту награду од 68 дуката долази још добровољан прилог од 50 фор., који је др. Владимир Николић, адвокат у Земуну, на ту сврху обећао.

А за расправе за „Летопис“ расписује ове награде:

1.) 100 дуката за расправе или монографије из историје Срба у Угарској, с роком до 31. децембра 1897.

Награда је за сваку такву расправу или монографију 10 до 100 дуката према вредности и величини дела.

Уједно се напомиње, да су из ове задужбине с роком до 31. децембра 1897. расписане ове награде:

1.) „Живот и рад Саве Текелије“, — награда 50 дуката.

2.) Историја српске књижевности за школу, — награда 100 дуката.

3.) „Опширна историја и етнографија о Буњевцима,“ — награда 200 дуката. Рок 31. децембра 1898.

4.) „Историја српске православне цркве у Угарској,“ — награда 50 дуката.

Рукописе на расписане награде не могу писци шиљати под својим именом, него ваља да их означе натписом или знаком. Име, презиме, карактер и место, где писац станује, ваља написати у особитом писму, писмо запечатити и обележити га истим натписом или знаком, који је споља на самом рукопису.

Само ће се она писма отворити, на којима је исти натпис или знак, који се налази и на делима, којима се награда досуди. Остала ће се писма спалити.

Рукописи не враћају се.

Награда се тек онда издаје, кад писац поднесе дело наштампано, осим ако с „Матицом“ о томе што друго не уговори.

Писац је дужан од свога награђеног дела, кад изађе из штампе, уступити „Матици“ 25 комада.

Награђене расправе штампају се најпре у „Летопису“ а после остаје право и писцу и „Матици“, да их могу прештампати посебице.

Из главне скупштине „Матице Српске“, у Новом Саду 12. (24.) октобра 1896.

Председник „Матице Српске:“

А. Хаџић с. р.

Др. Милан Савић с. р.
секретар,

„Матица Српска„ расписује из фонда *Јована пл. Наке В. С. Миклушког* за годину 1897. ове награде и тражи да за њих напишу:

I. *Ова дела*:

1., Роман, драма или шаљива игра, приповетка или новела из српског живота, Награда од 50 до 500 фор. — Рок Петров-дан 1897.

II. *За саставке за „Летопис“*:

1., Студија, монографија или расправа из српске историје.

2., Студија или расправа о бројном, привредном и просветном кретању народа српског.

3., Студија или расправа из српске књижевности.

4., Земљописна или етнографска расправа, или путописи по српским крајевима и земљама.

5, Студија или расправа о музичкој уметности у Срба.

Награда је за сваку такву студију, расправу или монографију од 50 до 150 фор. према величини и вредности дела.

Дела на расписане награде не могу писци шиљати под својим именом, него ваља да означе дела своја потписом или знаком. Име, презиме, карактер и место, где станује писац, ваља у особитом писму написати, писмо запечатити и обележити са оним истим знаком или натписом, који је споља на самом делу.

Само ће се она писма отворити, на којима је исти натпис или знак, који се налази и на делима, којима се награда досуди. Остала ће се писма спалити.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда, кад писац поднесе дело наштампано, осим ако с „Матицом“ о том што друго не уговори.

Награда се губи, ако писац не изда дело своје на свет за годину дана, и међутим није шта друго уговорио.

Писац је обвезан од свог награђенога дела, кад изиђе из штампе, уступити „Матици“ 25 комада.

Чланци и расправе за „Летопис“ као и награђене новеле и приповетке штампају се најпре, у „Летопису“, а после остаје право и писцу и „Матици,“ да их могу прештампати и посебице.

Према количини, преосталога новца „Матица“ је вољна примити и по вредности награђивати и друга научна популарно-научна и забавна дела, остављајући писцима на вољу, да могу слободно бирати предмет.

Нарочито се напомиње, да је славна скупштина овластила књижевно оделење и одбор, да могу издати награду и оним чланцима и делима, која дођу и мимо расписане награде или која су већ стигла, па се налазе на оцени, и то у течају године, и пре славне скупштине, ако књижевно оделење или одбор пронађе да припослати саставци заслужују награде.

Из славне скупштине „Матице Српске“ у Новом Саду 12. (24.) октобра 1896.

Председник „Матице Српске:“

А. Хаџић с. р.

Др. Милан Савић с. р.
секретар.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

Изашла је из штампе књига:

„О УЗРОЦИМА ЗЛОЧИНА.“

НАПИСАО

Јаша Томић.

Српска штампарија др. Светозара Милетића. У Новом Саду 1896 год. Књига је близу 16 штампаних табака велике осмине (250 страна) и стаје 2 круне или 2 динара. Може се добити код писца у Н. Саду и у свима књижарама. Растуривачи имају 20% рабата.

Изишло је из штампе:

ПРАВОСЛАВНО СРПСКО ЦРКВЕНО ПЈЕНИЈЕ

по старом карловачком начину

за мешовит лик удесио **Тихомир Остојић.**

Друго преграђено и попуњено издање.

Колико је ово дело попуњено може се видети по том што у првом издању беше 88 комада а у овом има 155. Главни наслови су ово *Служба св. Јована Златоустог Умешци о празницима. Умешци о служби св. Василија. На архијерејској служби, Пређеосвећена служба, На јутрењи и вечерњи, На призивању и благодарењу. На погребу.* Све песме су ту које кор у тим приликама поји. У додатку су још *Глас господњ* и остали тропари што се поју на освећењу воде и *Преславнаја днес* и остале духовске стихире. Да би љубитељи нашег црквеног појања добили појма шта има у овом делу, наводимо, да има 3 Алилуја, 13 Достојних и свих 16 ирмоса, 7 Херувика (са Вечери твојеја, Да молчит и Ниње сили), 11 причасних, велико Свјат и Свјете тихи, сви тропари и кондаци празнични, светосавска песма итд. Г.г. свештеници, учитељи, богослови и певци моћи ће употребити сопран као ручну књигу, с тога ће се сопран продавати и за себе. Уза сваки глас додато је кратко правило црквено за ликовођу и певаче.

Цена: сопран и тенор стоји . . . 1 ф. 50 н.
алт и бас стоји . . . . . 1 ф. 25 н.
Сва четир гласа кад се заједно купе стоје . . . 5 ф. — н.

Може се купити само код Управе Српске Вел. Гимназије у Новом Саду.

НОВА МУЗИКАЛИЈА.

Албум 100 српских народних најновијих игара, за гласовир у две руке са насловном сликом у боји, 49 страна велике четвртине. Цена 2 фор. 50 нов.

Поручбине се шаљу на потписату књижару у **Земун** post restante. Ко пошаље 2 ф. 60 н, добиће Албум франко у крстоплету.

Издавачка књижара
Мите Стајића
у Београду.

602 1—

ДЕКАМЕРОН

СТО ПРИЧА ОД СТО НАЈСЛАВНИЈИХ ПИСАЦА СВЕТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ.

Уз сурадњу сурадника *„Бранкова Кола“*.

Изашла је пета свеска са овим садржајем:

Црни вео (Charle Dickens). (Свршетак). — Мати и кћи (Д. В. Григоровичъ). — Задатак (А. Чеховъ). — Пролеће и живот (Котъ Мудлика). — Сеоска Студија (Ernst Ahlgren). — Госпођа де Отфеј (Noël Bazan). — Мала Грета (Alfred Hedenstjerna).

Цена је свесци 20 новчића.

Српска Манастирска Штампарија
у Карловцима.

У Дубровнику изишао је у српској дубровачкој штампарији први пут:

„DUBROVNIK“

КАЛЕНДАР ЗА ПРОСТУ ГОД 1897.

Ово му је садржај: 1. Двије ријечи о календарима од Н. М. 2. Медо Пуцић од А Ф. 2. Бадњак пјесма од Дум Андра Мурата. 4. На отоку Локруму од М. Цара. 5. Далматинка, пјесма од † Ст. Вл. Каћанског. 6. Носоње, прича од Ивана кан. Стојановића. 7. Словенска пјесма од Ј. Сундечића. 8. Како је постало Бабино поље на отоку Мљету од Вида В. Вукасовића. 9. Излет у Слано из успомена од Густ. 10. Стара писма и листине: Писма Меда Пуцића, Влаху Геталдићу с уводом и опаскама од Влаха Поморца. 11. Дернеци у Конавлима од Л. В. А. 12. Граничари приповјетка од Илије И. Вукичевића. 13 Књагињици Јелени сонет од Вида В. Вукасовића. 14. Шишано кумство у Херцеговини, забиљежио Дум Иво Рајић. 15. Медо Пуцић, пјесма од Ј. Берсе. 16. Зидање грацкијех бедема по старом итал. рукопису саопћио Б. Б. с опаскама од В. П. 17. Бескорисно благо пјесма од Сима Ј. Аврамовића. 18. Анекдоти и причице, скупио и забиљежио их Иван кан Стојановић. 19. Двије народне пјесме. 20. Три народне приповијетке. 21. Конавоска здравица. Садржи уз то још неколико страница јевропске статистике, разних таблица, тарифа и огласа. — Календар је дебео 150 страница а цијена му је 40 новч. Ко га наручи треба да пошље уз то још 5 нвч. за поштарину, јер му се за мање неће календар послати.

Огласи.

СТЕЧАЈ.

На упражњено место вар. великог бележника, које је место скопчано са годишњом платом од 1250 фор. и станарином од 280 фор., а ако би се ово место путем аванзовања попунило, уједно и на место варошког подбележника, које је место скопчано са годишњом платом од 900 фор. и станарином од 245 фор. овим се отвара стечај.

Компетенти имају своје молбе по I. зак. чл. 1883. год. ваљано устројене укључно до 15. децембра по рим. 1896. г. пресветлом господину дру Виктору Флату вел. жупану сл. кр. вароши Новог Сада, или варошком магистрату поднети.

Из седнице магистрата сл. кр. вароши Н. Сада, држане 29. новембра п. р. 1896.

Стеван Пецијa-Поповић с. р.
598 3—3 кр. саветник, градоначелник.

Коме треба АМЕРИКАНСКЕ ЛОЗЕ

имадем још преко 100.000 ове врсте и по овој цени на продају:

Riparia portalis I. класа од 1000 комада 8 фор.

Riparia portalis II. класа од 1000 комада 5 фор.

Rupestris Monticola I. класа од 1000 комада 12 фор.

Rupestris Monticola II. класа од 1000 комада 7 фор.

Корењаке (прпољке) од **Riparia portalis** продајем 1000 комада по 15 фор.

Ко жели од горњих лоза набавити, нека се пријави на пошти у Каменици у властитој кући подписаног, где је лоза смештена.

У Иригу 1. децембра 1896.

603 1—4 **Др Сава Мирковић.**

1895 године на здравственој **изложби** у Кајиру и 1896. године у Лондону **почасном дипломом и златним пдличјем одликован**; од лечничких капацитета опробан и у већим болницама врло успешно употребљен:

РЕОМА-СПИРИТ

сигурно је спољашње средство и врло брзо дела против сваковрсног телесног ревматичног бола, као *укочености, ушрности, реоме, ишијаса, астме* и т. д.

Дејство му у по неком случају задивљује, у колико у чистим хроничким случајевима престају болови једног јединог трвења.

Зубобољу и главобољу лечи за 5 минута.

Цена једне боце заједно с упутсвом *1 круна*, веће *боце 2 круна 40 филера.*

Главно етовариште је у Будимпешти у лекарници *Јосифа Терека*, краљева улица бр. 12. и др. A A. Egger-a лекарница, на вацком венцу бр. 17. — Тако исто у свима престоничким као скоро у свима покрајинским лекарницама, као год и код вготовљача:

Widder Gyula, *лекар* **S. A. Ujhely.**

Наручбине са стране обављају се тачно.

Може се добити и у *Новом Саду*, у лекарници г. *Стевана Херцога.* 604 1—10

БРАЋА ЛОВРЕКОВИЋ, НОВИ САД
закупници грофа Котека риболова у Бегечу на Дунаву.

Част нам је свима п. н. препродавцима у околини, као и гостиничарима и бирташима, потребној публици, учтиво до знања ставити, да поред подесног рибњег стања имамо на стовариштy

преко 1000 метерских центи

сваке врсте рибе као:

шарана, сомова, смуђева, штука и **линьака**

од ½ до 1 килограма, исто тако од наведених врста риба и у тежини до 10 килограма, за садању сезону по изванредно јефтиној и повољној цени издајемо.

Писмене и брзојавне наручбине које се на нас управе у **Нови Сад** или **Бегеч**, извршују се тачно и савесно, ако наручбини буде одговарајућа свота новца прикључена.

Умољавајући за многобројне наручбине јесмо с поштовањем

600 2—3 **Браћа Ловрековићи.**

ПРЕБЛАУЕР КИСЕЛА ВОДА најчистији алкаличан киселац у Алпима. Ванредно дела код застарелих катара у опште а особито код сувишне мокраћне киселине, застарелог катара у бешици, запаљења бубрега, а врло добро дела и против камена у бубрежној бешици. Састав њен и добар кус чини је уједно и најбољом дијететичном и освежавајућом водом.

Управа преблауерске киселе воде 521 18—30

Св. Леонхарт у Корушкој.

Главни уредник: др. Емил Гаврила. **Одговорни уредник: Ђока Ђорђевић.** **Штампарија Ђорђа Ивковића.**